

Rahvusteavik Eesti teadusraamatukogudes

Merike Kiipus

Olulisemad ülesanded riiklikus programmis rahvusteaviku kogude säilimise alal

- intensiivistada säilitusalast tegevust;
- otsustavalt parandada rahvusteaviku hoiutingimusi;
- alustada perioodikakogu mikrofilmimist ja digitaliseerimist;
- alustada rahvusteaviku Punase Raamatu kontseptsiooni väljatöötamist;
- arendada välja ja rakendada tööle ühtne keskkond digitaliseeritud teavikute kirjeldamiseks, arhiveerimiseks ja nendele juurdepääsu võimaldamiseks;
- digitaliseeritud teavikud ühitada bibliograafiliste andmebaasidega, et tagada info võimalikult laialdane ja mitmekülgne kasutatavus teadustöös jne

Kogude hoiutingimuste kindlustamine

Rahvusraamatukogu

Pikaajalise hoiuga 9 hoidlas, kus nimetatud teavikuid säilitatakse, on tagatud stabiilne kliimaatiline keskkond (õhutemperatuur $18\pm 1^{\circ}\text{C}$ ning suhteline õhuniiskus $40\pm 5\%$).

Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu

- Vana maja hoidlates (ca 300 m²) kliimaseadmeid ei ole
- Arhiivkogude ruumide niiskust ja temperatuuri mõõdetakse iga päev ning see vastab enam-vähem normidele. Vajadusel kasutatakse niiskuskogujaid
- Uue maja hoidlates (ca 1700 m²) on kasutusel õhkkütte ja konditsioneer. Stabiilsus tagatakse lisakütmise või jahutamise teel.
- 2005.a. renoveeriti uue maja hoidlate gaaskustutussüsteem
- 2006.a. lõpus on käimas ventilatsioonisüsteemi ümberehitustööd

Tallinna Ülikooli Akadeemiline Raamatukogu

- hoidlates õhkküte, sundventilatsioon, õhu mehhaaniliseks puhastamiseks kangasfiltrid
- ei saa muuta sissepuhutava õhu niiskust, jahutada suvel sissepuhutavat õhku, pabermaterjalile pikaajaliseks säilitamiseks nõutavad tingimused ei ole tagatavad
- 2004.a. ekspertiisi järelendus: ventilatsioon amortiseerunud, õhu jahutust, niisutust, kuivatust ei toimu, kompressorid seisavad kasutuseta, sissepuhke/väljatõmbe kanalid küsitava läbilaskevõimega

Tartu Ülikooli Raamatukogu

- Kliimaseadmed on projekteeritud ja realiseeritud 20.a. tagasi.
- Projekteerimisvigade, viletsa ehituskvaliteedi ja muudel põhjustel pole süsteem kunagi taganud nõutavat sisekliimat. Reguleerimisvõimalused äärmiselt piiratud. Amortiseerumisest tulenevalt on tegelik võimsus langenud ning olukord veelgi halvenenud.
- Hoidlate normaalne temperatuur on max 18C, tegelikult 24-25C. Lubatav niiskus 55%, tegelik kõikumine 45-70%.

Tartu Ülikooli Raamatukogu

Vajalikud tegevused

1. Olemas on **ventilatsioonisüsteemi** terviklik renoveerimisprojekt, mis on vaja viia kooskõlla vahepeal toimunud muutustega. Eraldi lisana tuleb projekteerida erimaterjalide hoidla kliimaseadmed.
2. Tuleb tellida ja realiseerida **gaaskustussüsteemi** projekt. Süsteem põhineb tsentraalsel gaasijaamal, vastavalt vajadusele tuleb vahetada gaasitorustik. Arvestades süsteemi maksumust on otstarbekas planeerida tsentraalse süsteemi gaasivaru lähtudes maksimaalselt kahe boksi (1400 m²) mahust.
3. **Tuletõrjeverustus** täielikult renoveerida ja viia riulite kohalt välja.
4. **Valgustus ja elektrivarustus** täielikult renoveerida.
5. **Vaheseinad** ehitada tulekindlaks, koos uste vahetusega.
6. Projekteerida ja realiseerida **erimaterjalide hoidla** praeguse käsikirjade ja harulduste hoidla ning nendega piirnevate ruumide baasilt.

Kogude säilimise tagamine

Arhiivkogud

- Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogus kehtib jaotumine arhiivksemplarideks ja dublettideks juba 1927.a.
- Rahvusraamatukogus loodi arhiivkogu 1935.a.
- Tartu Ülikooli Raamatukogus alles 1997. a.
- Tallinna Ülikooli Akadeemilises Raamatukogus eraldi arhiivkogu ei ole, 1919.a. on asutatud ainult pedagoogika arhiivkogu, mis sisaldab kasvatusteaduste-alast kirjandust.

Tartu Ülikooli Raamatukogu kogud,
kust võib leida rahvustrükist

- Eesti trükise kogu, sh arhiivkogu ja sundeksemplarid (0,25 milj): 0,56 milj. arvestusühikut
- estica ja baltica (Eestis välja antud võõrkeelsed või Eestit käsitlevad trükised): 0,15 milj
- võõrkeelne raamat enne 1917.a. Sisaldab suurel määral väheses eksemplaarsuses säilinud trükiseid. üle 0,6 milj
- võõrkeelne raamat kuni kaasajani, sh sõdadevahelisest perioodist, 0,8 milj.
- ajalehed: 0,015 milj.

- perioodiliste väljaannete kogu. TÜ raamatukogus on säilinud teadusajakirjade täiskomplektid sh maailma esimene teadusajakiri. 0,7 milj
- dissertatsioonide kogu, üle 0,5 milj.
- kaardikogu, 0,015 milj
- elektroonilised väljaanded, audio-video: 0,035 milj.
- pisitrükised, mikrofilmid jt erimaterjalid 0,02 milj
- harulduste kogu (sh inkunaableid, mitmete maade varatrükised etc) 0,01 milj.

Rahvusraamatukogu kogud, kus säilitatakse rahvustrükist

- arhiivkogu,
- haruldaste raamatute kogu,
- isikukogud (8)

Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu kogud, kus säilitatakse rahvustrükist

- eesti raamat;
- perioodika;
- baltica;
- erikogud (31 memoriaalkogu, ÕES, väiketrükis, kaardikogu)

Kogude kasutusvõimaluste ajakohastamine.

- elektronkataloog ESTER (<http://ester.nlib.ee/>; <http://ester.utlib.ee/>)
- 2005.a. seisuga oli elektronkataloogis ESTER ca 1 818 600 nimetust ja üle 5 462 300 eksemplari. Raamatud moodustavad andmebaasist 80%, pisut alla 1/3 andmebaasis registreeritud teavikutest on eestikeelsed ja ca 1/3 kataloogis kajastuvatest väljaannetest on ilmunud Eestis.

Kogude kasutusvõimaluste ajakohastamine.

- Rahvusbibliograafia andmebaas
(<http://erb.nlib.ee/>)
andmebaasis 2005.a. lõpu seisuga ca
174 000 kirjet).

Kogude kasutusvõimaluste ajakohastamine.

- Digiteeritud eestikeelne ajakirjandus (DEA) – <http://dea.nlib.ee/>

Skaneeritud ja indekseeritud on ligi 900 vanema ajakirjanduse mikrofilmirulli. Aasta lõpus tehakse serveris uus laadimine. Server on hetkel tehnilistel põhjustel suletud. Projekti tulemusena on raamatukogudes tunduvalt vähenenud paber kandjal ajalehtede kasutamine.